

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH

PHẠM QUANG HUY

**HOÀN THIỆN HỆ THỐNG
KẾ TOÁN THU, CHI NGÂN SÁCH
NHÀ NƯỚC TẠI VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Thành phố Hồ Chí Minh – Năm 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ TP. HỒ CHÍ MINH

Phạm Quang Huy

**HOÀN THIỆN HỆ THỐNG
KẾ TOÁN THU, CHI NGÂN SÁCH
NHÀ NƯỚC TẠI VIỆT NAM**

Chuyên ngành: Kế toán

Mã số: 62.34.03.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

**NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:
PGS.TS. NGUYỄN VIỆT**

Thành phố Hồ Chí Minh – Năm 2014

LỜI CAM ĐOAN

Đề tài nghiên cứu này do chính tác giả thực hiện, các kết quả nghiên cứu chính trong luận án là trung thực và chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào khác.

Tất cả những phần kế thừa, tham khảo cũng như tham chiếu đều được trích dẫn đầy đủ và ghi nguồn cụ thể trong danh mục các tài liệu tham khảo.

Thành phố Hồ Chí Minh, tháng 02 năm 2014

Tác giả

Phạm Quang Huy

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận án này, tác giả đã nhận được nhiều sự giúp đỡ, động viên vô cùng lớn lao từ nhiều bên. Trước tiên, tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc đến PGS.TS. Nguyễn Việt, người hướng dẫn khoa học, đã nhiệt tình hướng dẫn, chỉ bảo, động viên và hỗ trợ tác giả trong suốt thời gian và quá trình thực hiện luận án với đề tài nghiên cứu về kế toán thu, chi ngân sách này.

Bên cạnh đó, tác giả cũng bày tỏ tấm lòng tri ân với tất cả Quý Thầy Cô trong Khoa Kế toán – Kiểm toán thuộc Trường Đại học Kinh Tế Thành phố Hồ Chí Minh đã có sự ủng hộ, giúp đỡ trong quá trình tác giả thực hiện Luận án. Và không thể không thể đến là sự giúp đỡ cả về chuyên môn và về thời gian, những ý kiến đóng góp quý báu, chia sẻ kinh nghiệm cũng như ủng hộ về mặt tinh thần của Ban Chủ nhiệm Khoa Kế toán – Kiểm toán, trong đó Thầy Trưởng Khoa là PGS.TS. Võ Văn Nhị.

Cùng với sự hỗ trợ nhiệt tình của các bạn, các anh chị tại những tổ chức công đã giúp đỡ tác giả trong quá trình khảo sát, thu thập số liệu; đồng thời sự động viên của toàn thể đồng nghiệp trong cũng như ngoài trường. Bên cạnh đó, gia đình là môi trường thật hiền hòa để tác giả có đủ sức khỏe, nghị lực, thời gian và không gian tập trung cho quá trình làm luận án của mình.

Một lần nữa, tác giả xin gửi lời chúc nhiều sức khỏe, thành công và hạnh phúc đến Quý thầy cô, tất cả thành viên trong gia đình, quý đồng nghiệp và tất cả bạn bè đã đồng hành với tác giả để tác giả có thể hoàn thành luận án này.

Thành phố Hồ Chí Minh, tháng 02 năm 2014

Tác giả

Phạm Quang Huy

MỤC LỤC

Trang phụ bì

Lời cam đoan

Mục lục

Danh mục các chữ viết tắt

Danh mục các bảng biểu

Danh mục các đồ thị

Danh mục các hình vẽ

Lời mở đầu

Chương 1: Tổng quan các vấn đề nghiên cứu về kế toán thu, chi ngân sách nhà nước 1

1.1. Các nghiên cứu công bố ở ngoài nước 1

1.1.1. Về bài báo khoa học 2

1.1.2. Các luận án tiến sĩ và đề tài nghiên cứu khoa học 5

1.2. Các nghiên cứu công bố ở trong nước 7

1.2.1. Về bài báo khoa học 7

1.2.2. Các luận án tiến sĩ và các đề tài nghiên cứu khoa học 9

1.3. Các vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu 12

Chương 2: Cơ sở lý thuyết về kế toán thu, chi ngân sách nhà nước và chuẩn mực kế toán công quốc tế..... 16

2.1. Một số vấn đề lý luận chung về khu vực công và quản trị tài chính công 16

2.1.1. Khu vực công 16

2.1.2. Quản trị tài chính trong khu vực công..... 18

2.1.3. Mối quan hệ giữa quản trị tài chính công với kế toán thu, chi ngân sách 25

2.2. Cơ sở lý thuyết về kế toán thu, chi ngân sách nhà nước 26

2.2.1. Khái niệm 26

2.2.2.	Vai trò và mục tiêu	27
2.2.2.1.	Vai trò.....	27
2.2.2.2.	Mục tiêu.....	27
2.2.3.	Nội dung và các đối tượng sử dụng thông tin	28
2.2.3.1.	Nội dung cơ bản của kế toán thu, chi ngân sách	28
2.2.3.2.	Đối tượng sử dụng thông tin kế toán thu, chi ngân sách.....	29
2.2.4.	Các vấn đề cơ bản trong hệ thống kế toán thu, chi ngân sách.....	30
2.2.4.1.	Về vấn đề ghi nhận.....	30
2.2.4.2.	Về vấn đề đánh giá	30
2.2.4.3.	Về vấn đề trình bày và công bố.....	31
2.2.5.	Các nội dung khác liên quan đến kế toán thu, chi ngân sách.....	31
2.2.5.1.	Kiểm soát thông tin	31
2.2.5.2.	Kiểm soát nội bộ	32
2.2.5.3.	Kiểm toán nhà nước	32
2.2.6.	Cơ sở kinh tế và pháp lý xây dựng hệ thống kế toán thu, chi ngân sách	34
2.3.	Chuẩn mực kế toán công quốc tế	36
2.3.1.	Lịch sử hình thành và quá trình phát triển.....	36
2.3.2.	Nhiệm vụ và mục tiêu của chuẩn mực kế toán công quốc tế	38
2.3.3.	Vai trò và đặc điểm của chuẩn mực kế toán công quốc tế	39
2.3.4.	Nội dung cơ bản của chuẩn mực kế toán công quốc tế.....	40
2.3.5.	Cơ sở kế toán áp dụng trong kế toán công quốc tế	41
2.3.5.1.	Kế toán trên cơ sở tiền trong khu vực công	41
2.3.5.2.	Kế toán dồn tích trong khu vực công	44
2.3.5.3.	So sánh kế toán trên cơ sở tiền và kế toán trên cơ sở dồn tích.....	46
2.3.6.	Các chuẩn mực có liên quan đến kế toán thu, chi ngân sách nhà nước	47
2.3.6.1.	Phần mở đầu của IPSAS	48
2.3.6.2.	Hệ thống báo cáo tài chính.....	48

2.3.6.3.	Chuẩn mực số 01 về việc trình bày báo cáo tài chính.....	48
2.3.6.4.	Chuẩn mực số 22 về công bố thông tin tài chính đơn vị công.....	49
2.3.6.5.	Chuẩn mực số 24 về việc trình bày thông tin ngân sách trên BCTC.....	49
2.4.	Nghiên cứu mô hình tổ chức hệ thống kế toán thu, chi ngân sách nhà nước tại một số quốc gia trên thế giới – Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.....	50
2.4.1.	Hệ thống kế toán thu, chi ngân sách tại các quốc gia.....	50
2.4.1.1.	Ấn Độ.....	51
2.4.1.2.	Cộng đồng Châu Âu.....	55
2.4.1.3.	Nhật Bản.....	59
2.4.1.4.	Úc.....	61
2.4.1.5.	Trung Quốc.....	63
2.4.2.	Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.....	65
2.4.2.1.	Lộ trình chuyển đổi.....	66
2.4.2.2.	Sự hợp nhất giữa kế toán và quản trị tài chính công.....	66
2.4.2.3.	Mô hình kế toán nhà nước phù hợp với thực tế từng quốc gia.....	67
2.4.2.4.	Đào tạo nguồn nhân lực.....	67
2.4.2.5.	Kiểm toán, kiểm tra và kiểm soát thông tin thu, chi ngân sách.....	67
2.4.2.6.	Ứng dụng công nghệ thông tin vào hệ thống kế toán.....	68
2.4.2.7.	Các nhân tố tác động đến kế toán thu, chi ngân sách.....	68
	Chương 3: Phương pháp nghiên cứu và khung nghiên cứu chung luận án.....	71
3.1.	Đối tượng và phạm vi của nghiên cứu.....	71
3.1.1.	Đối tượng nghiên cứu.....	71
3.1.2.	Phạm vi nghiên cứu.....	72
3.2.	Các phương pháp nghiên cứu sử dụng.....	73
3.2.1.	Phương pháp chung.....	74
3.2.2.	Các phương pháp cụ thể.....	74
3.2.2.1.	Phương pháp khái quát hóa.....	74

3.2.2.2.	Phương pháp khái niệm hóa	75
3.2.2.3.	Phương pháp điều tra hay phương pháp trung cầu ý kiến.....	75
3.2.2.4.	Phương pháp phân tích.....	76
3.2.2.5.	Phương pháp tổng hợp	76
3.2.2.6.	Phương pháp tư duy	76
3.2.2.7.	Phương pháp thống kê.....	77
3.2.2.8.	Phương pháp so sánh, đối chiếu	77
3.2.2.9.	Phương pháp lý luận khách quan	77
3.2.3.	Ứng dụng các phương pháp cho từng phần luận án.....	77
3.2.4.	Dữ liệu sử dụng nghiên cứu	78
3.2.4.1.	Dữ liệu thứ cấp	79
3.2.4.2.	Dữ liệu sơ cấp.....	79
3.3.	Khung nghiên cứu áp dụng và thu thập dữ liệu nghiên cứu.....	79
3.3.1.	Khung nghiên cứu sử dụng	79
3.3.2.	Thu thập dữ liệu nghiên cứu.....	81
3.3.3.	Chất lượng của thông tin nghiên cứu thu thập	81
Chương 4: Thực trạng về hệ thống kế toán thu, chi ngân sách nhà nước tại Việt Nam		83
4.1.	Thực trạng về hệ thống tài chính công và quản lý ngân sách nhà nước.....	83
4.1.1.	Thực trạng về hệ thống tài chính công	84
4.1.2.	Thực trạng về phân cấp quản lý NSNN	84
4.1.2.1.	Thực trạng về tổng quát tình hình thu, chi ngân sách	84
4.1.2.2.	Thực trạng về việc thu và phân cấp thu ngân sách.....	86
4.1.2.3.	Thực trạng về việc chi và phân cấp chi ngân sách	88
4.1.2.4.	Thực trạng về quá trình phân cấp ngân sách	91
4.1.2.5.	Một số tồn tại trong việc phân cấp quản lý thu, chi ngân sách	92
4.2.	Thực trạng về kế toán thu, chi ngân sách nhà nước	95
4.2.1.	Thực trạng về văn bản pháp lý kế toán thu, chi ngân sách.....	95

4.2.1.1.	Giới thiệu chung	95
4.2.1.2.	Hệ thống văn bản pháp lý.....	97
4.2.1.3.	Quy định về kế toán thu, chi ngân sách trong Luật NSNN	99
4.2.2.	Nhiệm vụ và mục tiêu của kế toán thu, chi ngân sách Việt Nam.....	100
4.2.3.	Vai trò của kế toán thu, chi ngân sách tại Việt Nam	100
4.2.4.	Các nội dung trong kế toán thu, chi ngân sách tại Việt Nam	101
4.2.4.1.	Vấn đề về quản lý	101
4.2.4.2.	Vấn đề về ghi nhận.....	102
4.2.4.3.	Vấn đề về đánh giá	103
4.2.4.4.	Vấn đề về trình bày và công bố.....	103
4.2.5.	Thực trạng về cơ sở kế toán trong hạch toán kế toán thu, chi ngân sách.....	104
4.2.6.	Thực trạng về chứng từ, sổ sách và báo cáo trong kế toán thu, chi ngân sách....	106
4.2.6.1.	Chứng từ.....	106
4.2.6.2.	Sổ sách.....	107
4.2.6.3.	Báo cáo	108
4.2.7.	Thực trạng về kiểm soát thông tin do kế toán thu, chi ngân sách cung cấp.....	111
4.2.7.1.	Kiểm soát thông tin	111
4.2.7.2.	Kiểm soát nội bộ	112
4.2.7.3.	Kiểm toán nhà nước với quá trình thanh tra và giám sát	112
4.2.8.	Đánh giá chung kế toán thu chi ngân sách với chuẩn mực KTC quốc tế.....	114
4.2.8.1.	Đánh giá chung.....	114
4.2.8.2.	Các điểm tương đồng	115
4.2.8.3.	Các điểm khác biệt	116
4.3.	Khảo sát thực tế về kế toán thu, chi ngân sách tại Việt Nam.....	118
4.3.1.	Đối tượng và phạm vi khảo sát.....	118
4.3.2.	Nội dung của khảo sát	119
4.3.2.1.	Giới thiệu chung về bảng câu hỏi.....	119

4.3.2.2.	Về nội dung chi tiết khảo sát.....	119
4.3.3.	Phương pháp khảo sát	120
4.3.3.1.	Về phương cách khảo sát	120
4.3.3.2.	Về công cụ xử lý kết quả.....	120
4.3.4.	Kết quả khảo sát	121
4.3.4.1.	Về độ tin cậy của mẫu khảo sát.....	121
4.3.4.2.	Về kết quả nghiên cứu.....	122
4.4.	Nhận diện hạn chế và nguyên nhân chế độ kế toán thu, chi ngân sách hiện hành.....	133
Chương 5: Giải pháp hoàn thiện hệ thống kế toán thu, chi ngân sách nhà nước tại VN.....		138
5.1.	Quan điểm hoàn thiện và mục tiêu hoàn thiện	138
5.1.1.	Quan điểm hoàn thiện	138
5.1.1.1.	Phù hợp đặc điểm về quản lý thu chi NSNN tại Việt Nam.....	139
5.1.1.2.	Từng bước phù hợp và tương thích với IPSAS.....	140
5.1.1.3.	Tăng cường khả năng ứng dụng CNTT trong QLNSNN.....	141
5.1.2.	Mục tiêu hoàn thiện.....	142
5.2.	Giải pháp hoàn thiện hệ thống kế toán thu, chi ngân sách nhà nước	144
5.2.1.	Nhóm giải pháp chung	144
5.2.1.1.	Giải pháp về môi trường pháp lý.....	144
5.2.1.2.	Giải pháp về môi trường hoạt động.....	150
5.2.1.3.	Giải pháp về việc đáp ứng yêu cầu quản lý NSNN.....	161
5.2.2.	Nhóm giải pháp cụ thể	166
5.2.2.1.	Xây dựng mô hình Tổng kế toán nhà nước	166
5.2.2.2.	Điều chỉnh và thay đổi cơ sở kế toán trong ghi nhận và trình bày thông tin kế toán thu, chi ngân sách	168
5.2.2.3.	Xác lập lộ trình chuyển kế toán thu, chi ngân sách theo hướng tiếp cận IPSAS song song xây dựng hệ thống chuẩn mực KTC quốc gia.....	169
5.2.2.4.	Tổ chức hệ thống thông tin kế toán thích ứng.....	171